

Regeringskansliet
fi.remissvar@regeringskansliet.se

En form för kollektivt beslutsfattande – En kartläggning och prövning av nämndmyndigheter

Er beteckning: Fi2024/01367

Lännsstyrelsen i Västra Götaland (nedan Lännsstyrelsen) yttrar sig över Statskontorets rapport *En form för kollektivt beslutsfattande – En kartläggning och prövning av nämndmyndigheter (2024:11)* och då särskilt över förslaget att omvandla lokala värderingsnämnder till särskilda beslutsorgan i länsstyrelserna i Norrbottens, Örebro, Stockholms, Östergötlands, Västra Götalands och Skåne län.

Sammanfattning

Lännsstyrelsen välkomnar en översyn av de lokala värderingsnämnderna för att dessa ska vara organiserade på ett ändamålsenligt och effektivt sätt. Lännsstyrelsen ser att myndighetsformen kan effektiviseras, framför allt genom ett tydligare regelverk. Färre beslutsorgan skulle kunna ha processekonomiska fördelar och förenkla inrättandet av organen och därmed kunna koncentreras till de civilområdesansvariga länsstyrelserna.

Lännsstyrelsen anser dock att utredningens förslag att omvandla de lokala värderingsnämnderna till särskilda beslutsorgan bör utredas vidare. Lännsstyrelsen anser att en sådan reform som föreslås inte bör grundas på en analys att effektivisera statsförvaltningen utan på en analys ur ett totalförsvarsperspektiv vars utgångspunkt är robusthet. Lännsstyrelsen anser vidare att en sådan reform som Statskontoret föreslår inte bör bygga på direkta felaktigheter om hur de lokala värderingsnämnderna faktiskt förhåller sig till länsstyrelserna. Lännsstyrelsen efterfrågar en mer genomgående analys av de konsekvenser som kan komma att bli av en ändrad organisationsform med koncentring till sex länsstyrelser givet de lokala värderingsnämndernas funktion vid höjd beredskap.

Avsnitt 4.3.2 Fyra nämndmyndigheter skulle kunna bli särskilda beslutsorgan i annan myndighet

Länsstyrelsen anser att Statskontorets förslag om att lokala värderingsnämnder blir särskilt beslutsorgan vid länsstyrelsen bör utredas vidare. Skälen till detta är följande.

Av Statskontorets förslag framgår bland annat följande. En lokal värderingsnämnd har som främsta uppgift att pröva frågor om ersättning till de personer vars egendom har blivit föremål för förfogande enligt förfogandelagstiftningen. Statskontoret bedömer att de lokala värderingsnämnderna inte behöver någon organisatorisk gräns gentemot länsstyrelserna. De behöver däremot vara skilda från Försvarmakten, Fortifikationsverket och Försvarets materielverk eftersom de fattar beslut om förfogande. Utredningen anser att värderingsnämnderna inte behöver vara helt fristående bland annat för att besluten går att överklaga till Riksvärderingsnämnden.

Länsstyrelsen vill förtydliga att även länsstyrelserna fattar beslut om förfogande. Länsstyrelserna fattar beslut om förfogande av transportmedel, fastigheter och radioanläggningar inom det län där transportmedlet, fastigheten eller anläggningen finns.¹ Regeringen kan därutöver särskilt bestämma att länsstyrelsen får besluta om förfogande avseende ytterligare egendom och tjänster.²

Länsstyrelsen vill även informera om att när en lokal värderingsnämnd överprövar annan myndighets (inklusive länsstyrelsens) ersättningsbeslut enligt taxa, kan den lokala värderingsnämndens beslut inte överklagas.³ Att därmed föreslå att nämnderna inte behöver vara helt fristående då besluten går att överklaga till Riksvärderingsnämnden är inte helt korrekt. Bedömningen att de lokala värderingsnämnderna inte lämpar sig som nämndmyndigheter, utifrån kriterierna i rapporten, har således grundats på direkta felaktigheter.

Lokala värderingsnämnden måste kunna handlägga ärenden utan att riskera påverkas av en annan verksamhet, särskilt i de ärenden där

¹ 2 § 2 Förfogandeförordning (1978:558)

² 2 § 4 Förfogandeförordning (1978:558)

³ 39 § förfogandelag (1978:262)

de lokala värderingsnämnderna är sista instans. Därtill kommer att de lokala värderingsnämnderna har ett avgränsat uppdrag och en begränsad verksamhet i form av handläggning av ärenden om ersättning enligt förfogandelagstiftningen. Mot bakgrund av det bristfälliga underlag och de felaktigheter som Statskontoret utgått från i rapporten går det enligt Länsstyrelsen inte att dra slutsatsen att de lokala värderingsnämnderna kan eller bör omvandlas till särskilt beslutsorgan vid länsstyrelserna.

Länsstyrelsen konstaterar vidare att det inte framgår av rapporten huruvida beslutsorganens centralisering till de civilområdesansvariga länsstyrelserna innebär att beslutsorganen endast organisatoriskt kommer tillhöra respektive länsstyrelse eller om de dessutom kommer att vara geografiskt placerade vid dessa. Länsstyrelsen välkomnar en koncentrerad av de lokala värderingsnämnderna till de civilområdesansvariga länsstyrelserna om det ur ett totalförsvarsperspektiv skulle bidra till ett mer robust och motståndskraftigt försvar. Färre beslutsorgan skulle kunna ha processekonomiska fördelar och förenkla inrättandet av organen. Att beakta är att de lokala värderingsnämnderna kan behöva genomföra syn och besiktning av egendom som är föremål för tvist om värdering. Det kan även vara aktuellt med muntlig förhandling. Till muntlig förhandling och syn ska vidare enskild sakägare och statens ombud kallas.⁴ Det bör noteras att en stor del av de fordon, fastigheter, fartyg och flygplan som behöver tas i anspråk har omfattats av uttagning under fredstid. Vid beredskapslarm ska ägarna till egendomen snarast överlämna den till respektive förfogandemyndighet. Antalet ärenden om ekonomisk ersättning kommer troligtvis bli omfattande under en kortare tidsperiod och därefter minska i omfattning. Det behöver finnas resurser på bred front för att kunna hantera ersättningsanspråken. Vid höjd beredskap är det sannolikt att det kommer finnas störningar både vad gäller den fysiska och den digitala infrastrukturen i landet. Antalet lokala värderingsnämnder, utspridda geografiskt över landet, har således sina fördelar och bör beaktas vid en eventuell centralisering till de civilområdesansvariga länsstyrelserna.

På grund av det rådande säkerhetspolitiska läget och med hänsyn till pågående återuppbyggnad av totalförsvaret anser Länsstyrelsen att frågan om de lokala värderingsnämnders form och placering bör analyseras utifrån ett totalförsvarsperspektiv. Idag pågår översyn av

⁴ 23 § Förfogandeförordning (1978:558)

flertalet lagstiftningar som blir tillämpliga under höjd beredskap. Rapporten saknar en redogörelse för de lokala värderingsnämndernas funktion vid höjd beredskap. Någon analys utifrån totalförsvarsperspektivet eller förfogandelagstiftningen har inte gjorts. Vid en bedömning av om de lokala värderingsnämnderna ska centreras till de civilområdesansvariga länsstyrelserna är detta av vikt. Länsstyrelsen kan konstatera att förfogandelagstiftningen är i behov av en översyn i sin helhet. Det finns flera tillämpningssvårigheter och oklarheter i regelverket. I likhet med annan lagstiftning som rör Sveriges totalförsvär bör emellertid eventuella ändringar av förfogandelagstiftningen utredas och analyseras ur ett totalförsvarsperspektiv och beakta regelverkets roll och betydelse i höjd beredskap. Det är därmed inte lämpligt att frågan om en centralisering och omorganisering av de lokala värderingsnämnderna hanteras inom ramen för ett uppdrag att effektivisera statsförvaltningen.

5.3.2 När nämndmyndigheter görs om till beslutsorgan blir konsekvenserna för verksamheten liten

Länsstyrelsen håller inte med Statskontorets bedömning om att när en lokal värderingsnämnd görs om till beslutsorgan är de verksamhetsmässiga förändringarna små. Utöver vad som presenterats under föregående avsnitt är skälen till detta följande.

Av rapporten framgår inte hur det är tänkt att de särskilda beslutsorganen ska fungera praktiskt. De särskilda beslutsorgan som idag finns vid vissa av länsstyrelserna, som exempelvis Miljöprövningsdelegationen, består av personer med en anställning vid länsstyrelserna. Länsstyrelsen är av uppfattningen att ledamöterna vid de lokala värderingsnämnderna bör utgöras av personer som inte är anställda vid länsstyrelsen, detta då det bör finnas en organisatorisk gräns mot länsstyrelsen eftersom länsstyrelsen fattar beslut om förfogande. En ledamot i en lokal värderingsnämnd ska vidare ha erfarenhet i ersättnings- och värderingsfrågor vilket är en kompetens som generellt sett saknas inom länsstyrelsen. Länsstyrelsen noterar att rapporten saknar en analys avseende exempelvis arbetsrättsliga konsekvenser samt ekonomiska följder för länsstyrelsen att lokala värderingsnämnder blir särskilda beslutsorgan vid länsstyrelsen.

Länsstyrelsen får även framhålla att det saknas en analys av vad förslagets konsekvenser blir för totalförsvaret. I likhet med annan lagstiftning som rör Sveriges totalförsvaret bör eventuella organisatoriska förändringar av de lokala värderingsnämnderna, både till form, antal och placering, utredas och analyseras ur ett totalförsvarsperspektiv och spegla nämndens roll och betydelse vid höjd beredskap.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av länsöverdirektören Jörgen Peters med länsjuristen Sara Lindenhall som föredragande. I den slutliga handläggningen har också rättschefen Claire Melin medverkat.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Kopia till

fi.ofa.sfo@regeringskansliet.se